

Bzygowate (*Diptera: Syrphidae*) środowisk leśnych
Wielkopolskiego Parku Narodowego

Hoverflies (*Diptera: Syrphidae*) of forest habitats in Wielkopolski
National Park

PAWEŁ TRZCIŃSKI¹, PAWEŁ SIENKIEWICZ²

¹Katedra Entomologii AR, ul. Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań

²Katedra Ochrony i Kształtowania Środowiska AR, ul. Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań

ABSTRACT: The article presents the results of preliminary one-year research carried out in selected forest habitats in Wielkopolski National Park in 2005. The research proved 42 species of *Syrphidae*, which makes about 11% of Polish fauna.

KEY WORDS: *Syrphidae*, faunistic, Wielkopolski National Park, Poland.

Wstęp

Wielkopolski Park Narodowy (WPN) położony jest ok. 15 km od Poznania w kierunku południowo-zachodnim. Wraz z otuliną obejmuje obecnie około 15 tys. ha. W Parku znajduje się obecnie 18 obszarów ochrony ścisłej o łącznej powierzchni 260 ha. Chronią one rozmaite formy krajobrazu polodowcowego utworzone głównie w okresie tzw. zlodowacenia bałtyckiego (ok. 70–10 tys. lat temu) oraz najbardziej naturalne zbiorowiska roślinne i zwierzęce. Pomimo bliskości dużego ośrodka naukowego, jakim jest Poznań, fauna bezkręgowców, a szczególnie owadów jest tu stosunkowo słabo poznana. Do najslabiej poznanych grup owadów zalicza się między innymi muchówki. Jedyne współczesne dane dotyczące bzygowatych pochodzą z okolic miejscowości Lisówki, która znajduje się na krawędzi otuliny WPN (TRZCIŃSKI, WILKANIEC 2005). Do tej pory nie ma ani jednego opracowa-

nia dotyczącego fauny *Syrphidae* pochodzącego z terenu Wielkopolskiego Parku Narodowego, dlatego też w 2005 roku rozpoczęto cykl kilkuletnich badań mających na celu uzupełnienie tej luki. Podjęte doświadczenia mają prowadzić do powstania listy gatunków *Syrphidae* występujących na terenie WPN.

Teren badań i metodyka

W sezonie 2005 roku prowadzono obserwacje w środowiskach leśnych z zastosowaniem dwóch metod: pułapek Moerickego oraz odłowów z wykorzystaniem siatki entomologicznej, na czterech powierzchniach będących łącznie obszarami ochrony ścisłej i obejmujących starodrzewia:

- 1 – „Suche Zbocza” – rzadko występujący w Wielkopolsce zespół subkontynentalnego boru świeżego,
- 2 – „Grabina im. prof. A. Wodziczki” – najbardziej naturalny zespół leśny Wielkopolskiego Parku Narodowego znajdujący się w bezpośrednim sąsiedztwie jeziora „Kociołek”,
- 3 – „Świetlista Dąbrowa na Wysoczyźnie” – zespoły leśne świetlistej dąbrowy oraz kontynentalnego boru mieszanego, porastające wysoczyznę morenową,
- 4 – „Nadwarciański Bór Sosnowy” – zespół suboceanicznego boru świeżego.

Muchówki oznaczano z wykorzystaniem kluczy VAN VEEN (2004), oraz BAŃKOWSKIEJ (1963).

Wyniki

W czasie prowadzenia badań w 2005 roku wykazano 42 gatunki *Syrphidae*, co stanowi około 11% fauny Polski. Na stanowisku 1 stwierdzono występowanie 26 gatunków, na stanowisku 2 – 20 gat., 3 – 19 gat., 4 – 10 gat. (Tab.). Najbardziej zróżnicowanym stanowiskiem pod względem gatunkowym okazał się obszar ochrony ścisłej „Suche Zbocza”. Stwierdzono tam między innymi występowanie muchówek higrofilnych takich rodzajów jak *Neoascia* WILL., *Eristalis* LATR., *Eristalinus* ROND. Wiąże się to z bezpośrednią bliskością obszaru ochrony ścisłej „Bagno Dębienko”. Muchówki z rodzaju *Eristalis* zaliczane są do gatunków migrujących, często pojawiają się z dala od środowisk rozwoju ich larw, nalatują na tereny suche i ciepłe w poszukiwaniu pokarmu oraz w celu kopulacji. Ciekawa natomiast jest obecność gatunków z rodzaju *Neoascia*. Są to muchówki bardzo małych rozmiarów (około 3–5 mm) i spotykane są najczęściej w bezpośrednim sąsiedztwie środowisk podmokłych gdzie rozwijają się ich larwy. Obecność ich może świadczyć o zmieniającym się charakterze tego obszaru. Obserwuje się na tym terenie nadmierną ekspansję roślin z rodzaju *Rubus* L. oraz czeremchy.

Tab. Skład gatunkowy *Syrphidae* (Diptera) odłowionych w badanych środowiskach (obszary ochrony ścisłej: SZ – „Suche Zbocza”, G – „Grabina”, ŚD – „Świetlista Dąbrowa”, NBS – „Nadwarciański Bór Sosnowy”; częstość występowania: +++ gatunki bardzo liczne, ++ gatunki liczne, + gatunki obecne w pojedynczych okazach)

A list of *Syrphidae* (Diptera) found in the investigated habitats

(reserves: SZ – Suche Zbocza, GB – Grabina im. prof. A. Wodziczki, SD – Świetlista Dąbrowa, NBS – Nadwarciański Bór Sosnowy; frequency of occurrence: +++ very numerous species, ++ numerous species, + not numerous species)

Gatunek Species	SZ	G	ŚD	NBS
1	2	3	4	5
<i>Baccha elongata</i> FABRICIUS, 1775		++	+	
<i>Blera fallax</i> LINNAEUS, 1758		+	+	
<i>Chalcosyrphus nemorum</i> FABRICIUS, 1805		+	+	
<i>Cheilosia albitarsis</i> MEIGEN, 1822		+		
<i>Cheilosia flavipes</i> PANZER, 1798			++	
<i>Cheilosia pagana</i> MEIGEN, 1822	+			
<i>Cheilosia ruficollis</i> BECKER, 1894	+			
<i>Cheilosia urbana</i> MEIGEN, 1822	++	+	++	+
<i>Cheilosia variabilis</i> PANZER, 1798		+		
<i>Cheilosia velutina</i> LOEW, 1840	+			
<i>Cheilosia vernalis</i> FALLEN, 1817			+	+
<i>Chrysogaster solstitialis</i> FALLEN, 1817			++	
<i>Chrysotoxum bicinctum</i> LINNAEUS, 1758	++			
<i>Chrysotoxum veralli</i> COLLIN, 1940	++		+	
<i>Episyrphus balteatus</i> DE GEER, 1776	+++	++	+++	++
<i>Eristalinus sepulchralis</i> LINNAEUS, 1758	++			
<i>Eristalis arbustorum</i> LINNAEUS, 1758	+++			+
<i>Eristalis interrupta</i> PODA, 1761	+			
<i>Eristalis pertinax</i> SCOPOLI, 1763	+	++	+++	
<i>Eristalis tenax</i> LINNAEUS, 1758	++	+	+	++
<i>Helophilus pendulus</i> LINNAEUS, 1758	+	+	+	++
<i>Melangyna lasiophthalma</i> ZETTERSTEDT, 1843	+		++	
<i>Melangyna quadrimaculata</i> VERRALL, 1873	++	+	+++	
<i>Melanostoma mellinum</i> LINNAEUS, 1758	++			
<i>Melanostoma scalare</i> FABRICIUS, 1794			++	
<i>Myathropa florea</i> LINNAEUS, 1758	++	+		+
<i>Neoascia interrupta</i> MEIGEN, 1822	++			

1	2	3	4	5
<i>Neoascia meticulosa</i> SCOPOLI, 1763	+			
<i>Neoascia tenur</i> HARRIS, 1780	+			
<i>Paragus albifrons</i> FALLEN, 1817			+	
<i>Parasyrphus macularis</i> ZETTERSTEDT, 1843		+	+	
<i>Parasyrphus punctulatus</i> VERRALL, 1873			++	
<i>Parhelophilus frutetorum</i> FABRICIUS, 1775		+		
<i>Pipizella viduata</i> LINNAEUS, 1758		+++		
<i>Platycheirus fulviventris</i> MACQUART, 1829	++			
<i>Portevinia maculata</i> FALLEN, 1817		+		
<i>Sphaerophoria scripta</i> LINNAEUS, 1758	++	++		
<i>Sphaerophoria</i> sp.		+		++
<i>Syritta pipiens</i> LINNAEUS, 1758	+	+++	++	+++
<i>Triglyphus primus</i> LOEW, 1840	+			+
<i>Tropidia scita</i> HARRIS, 1780	+			
<i>Volucella pellucens</i> LINNAEUS, 1758	+			
<i>Xanthogramma pedissequum</i> HARRIS, 1776		++		

SUMMARY

The study of *Syrphidae* fauna in Wielkopolski National Park was carried in the study season of 2005, in four spots located in strictly protected areas:

- 1 – Suche Zbozca – a spot of subcontinental fresh coniferous forest rare in Wielkopolska;
- 2 – Grabina im. prof. A. Wodziczki – the most natural forest complex of Wielkopolski National Park;
- 3 – Świetlista Dąbrowa – forest habitats of oak forest and continental mixed coniferous forest, growing on a moraine plateau;
- 4 – Nadwarciański Bór Sosnowy – a complex of suboceanic fresh coniferous forest.

During the study 42 *Syrphidae* species were found, which makes about 11% of Polish fauna. In spot no 1 there were 26 species, in spot no 2 – 20 species, in spot no 3 – 19 species, in spot no 4 – 10 species (Tab.).

PIŚMIENNICTWO

- BAŃKOWSKA R. 1963: *Syrphidae*. Klucze oznacz. Owad. Pol., Warszawa, XXVIII, **34**: 1-236.
- TRZCIŃSKI P., WILKANIEC B. 2005: Hoverflies (*Diptera*, *Syrphidae*) of refugial environments. Aphids and other hemipterous insects, **11**: 185-195.
- VAN VEEN M. P. 2004: Hoverflies of northwest Europe. KNNV Publishing, Utrecht. 254 ss.